

Tomasz Gałkowski

"Teologia del diritto canonico: fondamenti storici e sviluppi sistematici", Libero Gerosa, Lugano 2005 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 52/1-2, 383-385

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sób student może się zapoznać z aktualnym stanem badań oraz z propozycjami P. Gherri. Autor prezentuje pewne rozwiązania naukowe i przedstawia przemawiającą za nimi lub obalającą je argumentację, pozostawiając, tak bardzo potrzebne dla studenckiej praktyki, możliwości dokonania wyboru i podania własnej argumentacji. Przez to pozycja zyskuje na wartości, a jednocześnie pobudza do podejmowania dalszych wysiłków w ramach teologii prawa kanonicznego.

o. Tomasz Galkowski C.P.

Libero Gerosa, *Teologia del diritto canonico: fondamenti storici e sviluppi sistematici*, Lugano 2005, ss. 223.

Na rynku wydawniczym pojawiła się kolejna pozycja poświęcona teologii prawa kanonicznego, przedstawiona w jej historycznych fundamentach i systematycznym rozwoju. Autorem opracowania jest Libero Gerosa, profesor prawa kanonicznego oraz rektor Wydziału Teologicznego w Lugano. Od początku swojej działalności naukowo-dydaktycznej reprezentuje on nurt historiozbawczy współczesnej kano-nistyki, traktując prawo Kościoła jako wymiar porządku zbawienia i ukazując podstawy prawa kościelnego w tajemnicy Kościoła. O jego naukowych osiągnięciach świadczy zebrane na zakończenie książki (ss. 213-223) opracowanie jego dorobku naukowego, obejmującego ponad sto pozycji.

We wstępie Autor uzasadnia motywy wydania swojej książki, która stanowi, dopracowany i przystosowany do potrzeb studentów, skrypt z wykładów teologii prawa kanonicznego. Uwaga ta jest znacząca dla czytelnika, gdyż sugeruje mu odpowiedni zakres i poziom przedstawionego materiału. Można podejrzewać zatem, że nie będzie to opracowanie dokonane na zasadzie obszernej monografii z zakresu teologii prawa kanonicznego. Jest to podręcznik dla studentów, którzy studiują prawo kanoniczne, w ramach którego przewidziane są wykłady z teologii prawa kanonicznego. Jednak Autor uzasadnia dalej, że po raz pierwszy wydaje skrypt ze względu na prośbę jego najlepszych studentów, którzy z wielką pasją zgłębiają prawo kanoniczne, zgodnie z prezentowaną przez Autora orientacją naukową. Sugeruje to, że treści zawarte w książce będą wykraczały poza wykład ograniczony do kilkudziesięciu godzin lekcyjnych tym bardziej, że zebrany materiał odwołuje się do działalności dydaktycznej Autora i prowadzonych przez niego seminariów magisterskich i doktorskich. Ponadto tytuł książki wskazuje, że duża jej część poświęcona będzie historycznym fundamentom oraz rozwojowi teologii prawa kanonicznego. I takie są wnioski po jej przeczytaniu. Jednak nie tylko o hi-

historię Autorowi chodzi. Twierdzi on, że po ponad 30 latach dyskusji nad teologią prawa kanonicznego i jego fundamentami zbyt duża ilość kanonistów traktuje teologię jedynie jako naukę wprowadzającą do wykładu prawa kanonicznego tak, jakby nauka prawa kanonicznego była czymś zupełnie różnym od teologii prawa kanonicznego w wykładzie, w teorii i w praktyce. Z jednej strony, zauważa Autor, niektórzy przedstawiciele teologii prawa kanonicznego nie do końca realizują inspiracje i naukowe rozwiązania «ojca katolickiej teologii prawa kanonicznego» K. Mörsdorfa, z drugiej strony obserwuje, że większa część kanonistów je odrzuca, całkowicie ich nie rozumiejąc. Stąd też omawiana pozycja posiada nie tylko charakter dydaktyczny, ale naukowy. Stawia więc aktualne pytania, na które będzie szukał odpowiedzi w swojej książce: czy istnieje jakaś relacja między teologiczną prawdą i kanonicznymi normami?; jeśli tak, to jak współczesna kanonistyka tłumaczy tę zależność i czy wypracowała naukowe wyjaśnienie tego faktu, które będzie możliwe do akceptacji oraz będzie interesujące pod względem egzystencjalnym nie tylko dla naukowców i studentów, ale dla prostych wiernych?

Całość książki została podzielona na sześć rozdziałów. Pierwsze dwa rozdziały poświęcone są problematyce związanej z jednoznacznym pojęciem prawa, którego uwieńczeniem była synteza dokonana przez F. Suareza. Przetrwiała ona i była dominująca w katolickiej kulturze prawnej aż do Kodeksu Prawa Kanonicznego 1917 r. (np. Kan. 27 §1). L. Gerosa podkreśla zatem związki istniejące pomiędzy teologią prawa kanonicznego a filozofią prawa dzięki temu, że natury teologicznej nie da się odseparować od charakteru prawnego prawa kanonicznego. Związki istniejące pomiędzy teologią prawa kanonicznego a filozofią prawa pozwalają kanonistyce zażegnać niebezpieczeństwo jurydyzacji wiary oraz uniknąć zbytniego uteologizowania norm kanonicznych. Ponadto ukazuje, że studium prawa kanonicznego musi się odbywać w relacji do historii prawa, gdyż chrześcijaństwo jest religią historyczną, wyrosłą na gruncie przymierza, jakie Bóg zawierał z człowiekiem. Dlatego też chrześcijańska wspólnota konfrontuje swoją aktualność z unormowaniami prawnymi, których ślady obecne są w Biblii. Autor zwraca uwagę na konieczne związki kanonistyki z normami pozytywnymi, z koniecznością ich ewolucji i przystosowań do aktualnej wiedzy na temat tajemnicy Kościoła i wymogów kształtowania się oraz życia wspólnoty kościelnej.

W rozdziale trzecim Autor prezentuje poglądy M. Lutra, R. Sohma i J. Kleina, którzy wystąpili przeciwko prawu w Kościele jako elementowi właściwemu jego strukturze, doprowadzając tym samym do załamania się średniowiecznej jedności prawa, o której Autor pisał w drugim rozdziale.

Rozdział czwarty poświęcony jest pierwszym próbom teologicznego uzasadnienia istnienia prawa w Kościele, które pochodziły ze strony protestanckiej (K. Barth, J. Henkel, E. Wolff, H. Dombois), katolickiej (Szkola *Ius Publicum Ecclesiasticum*,

G. Söhngen, K. Rahner, H. Barrion) oraz prezentuje nowsze rozwiązania autorów takich jak: G. Philips, inni związani ze świecką kanonistyką włoską, Szkołą Nawaryjską, W. Bertrams i P. Huizing.

W rozdziale piątym Autor przedstawia poglądy K. Mörsdorfa na temat teologicznych podstaw prawa kościelnego (*locus theologicus*), ale stawia też pytanie dotyczące możliwości aplikacji metody prawnej do rzeczywistości teologicznej, jaką jest prawo kanoniczne. Zrodziła się więc konieczność dalszych poszukiwań, którym impuls dał Sobór Watykański II ze swoją koncepcją *communio*, która dobrze określa formę więzów wspólnoty, powołanej do istnienia przez Słowo i Sakrament oraz dodatkowo przez Charyzmat. W tym kierunku idą rozwiązania Szkoły Monachijskiej, koncentrujące się wokół zagadnień ontologicznych i epistemologicznych prawa kanonicznego.

Ostatni rozdział książki odnosi się do drugiej części jej tytułu, a mianowicie systematycznego rozwoju teologii prawa kanonicznego w świetle soborowego nauczania. Przedstawione zostały podstawy legitymizacji prawa kościelnego, którymi są: wspólnota kościelna, wolność religijna, więzy wiary. Następnie zostały zanalizowane źródła struktury prawnej Kościoła oraz omówiona jedność systemu prawnego Kościoła wokół idei *communio*. Następne dwa podrozdziały zawierają materiał poświęcony prawu kanonicznemu jako nauce w jej historycznym rozwoju oraz współczesnym ujęciu. Ostatni temat, którym Autor zajmuje się w tym rozdziale, odnosi się do posoborowej dyskusji dotyczącej metody kanonistycznej. Podkreśla wyraźnie, co jest odpowiedzią na pierwsze postawione we wstępie książki pytanie, że podstawową zasadą hermeneutyczną kanonistyki jest ukazanie ścisłego związku pomiędzy *leges* i *communio*. Szkoda tylko, że nie przedstawia żadnych propozycji dotyczących drugiego z postawionych pytań. Z pewnością książka nie straciłaby na wartości, gdyby teoretyczne rozważania miały przełożenie na propozycje dotyczące codzienności zwykłych chrześcijan. Pewien niedosyt pozostawia brak odniesienia do prac ks. R. Sobańskiego, którego wkład w rozwój teologii prawa kanonicznego jest znaczący i znany w świecie.

Po dwóch wcześniejszych pozycjach L. Gerosa, które ukazały się na polskim rynku wydawniczym (*Prawo Kościoła*, Poznań 1999; *Interpretacja prawa w Kościele. Zasady. Wzorce. Perspektywy*, Kraków 2003), pozostaje mieć nadzieję, że i ta pozycja znajdzie chętnego tłumacza, co przyczyni się do popularyzacji rozumienia prawa kanonicznego w jego ścisłym związku z tajemnicą Kościoła. Prawo kościelne w powszechnym odczuciu pozostaje bowiem w dużej mierze nie tylko nieznanne, ale i niezrozumiałe.

o. Tomasz Gałkowski C.P.